

Чумак І.В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ РОЗВИТКОМ ПРОДОВОЛЬЧОЇ СКЛАДОВОЇ СМАРТ-СПЕЦІАЛІЗАЦІЇ ЕКОМЕРЕЖ ДНІПРОПЕТРОВЩИНИ

Проаналізовано продовольчий потенціал сучасної екомережі Дніпропетровщини з урахуванням історичного етноботанічного досвіду українців у часи Дикого поля та новітніх досягнень європейської науки та практики щодо відбудови екологічних мереж радикально зменшених та збіднених в процесі індустріалізації Європи. Аргументовано, що попри невелику площу сучасних екологічних мереж Дніпропетровщини її рекреаційне та продовольче використання дуже недооцінюється як владою так і населенням. Висвітлено психоісторичні причини деформації харчових стереотипів українського населення упродовж останніх двох століть, які є ментальними бар'єрами на шляху до екорационального використання продовольчого потенціалу екологічних мереж. Запропоновано систему нових світоглядних орієнтирів відбудови й розширення екологічної мережі України, які повинні прийти на зміну індустріальним ціннісним імперативам аграрного перетворення та техногенного витіснення природи. Розкрито світоглядні чинники тренду на звуження площ національної екомережі України в цілому та Дніпропетровщини зокрема, її ірраціонального та виснажливого використання. Проаналізовано екомережу Дніпропетровщини як специфічне біосферне утворення та інтегрований об'єкт правового регулювання, економічного використання, який потребує соціально-психологічного супроводу процесу екоорієнтованого переформатування суспільної свідомості та розвитку партнерства з боку публічної влади, бізнесу та громадянського суспільства у контексті смарт-спеціалізації регіону. Концептуалізацію поняття національної, регіональної та локальної екомережі запропоновано доповнити новим концептом екологічних мікромереж у форматі невеликих ділянок дикого та напівдикого природного ландшафту у структурі домогосподарств та інших приватних ділянок громадян. Обґрунтовано, що рух на використання продовольчого потенціалу екологічних мереж та мікромереж не лише сприятиме поселенню екостабілізаційного ефекту національної екомережі, але й зміцнюватиме рівень продовольчої безпеки населення.

Ключові слова: національна екологічна мережа, світоглядні орієнтири, сталий розвиток, екологічні мікромережі, продовольча безпека, смарт-спеціалізація регіону.

Постановка проблеми. Дніпропетровщина на сьогодні є одним із аграрно та техногенно освоєних регіонів не тільки України, але і Європи й вирізняється особливо малою часткою загальної площі екологічних мереж. Відтак розширення та розвиток Всеєвропейської (Панєвропейської) екологічної мережі тут стикається з особливо великими труднощами. Національна екомережа України, як відносно автономна складова Всеєвропейської екологічної мережі, виступає як система інтеграція територій природно-заповідного фонду та інших територій, де, відповідно до законів та міжнародних зобов'язань нашої держави, вводиться особливий правовий режим щодо охорони довкілля [1; 2].

З самого початку заснування Національної екологічної мережі України передбачалося поступове та поетапне розширення її територіальної представництва за рахунок виведення господар-

ського обороту та ревіталізації все нових ділянок ландшафту країни як це на ділі робиться в передових країнах Європи в контексті реалізації проекту НАТУРА-2000 [8–10; 14; 26]. Зокрема, було задекларовано в нормативно-правових документах держави розширення площі національної екомережі до рівня 41% території країни ще у 2015 році. Завдяки створенню такої репрезентативної мережі особливо охоронюваних територій планувалося започаткувати екологічне відновлення екологічної рівноваги на теренах України та біосфери планети в цілому.

По факту, як зазначала відомий український експерт О.О. Статівка у 2017 році, зазначена програма так і не була виконана [24]. Більше того, з тих пір ситуація з кожним роком погіршувалася. Розораність земель збільшувалася у тому числі в балках, біля річок та водойм з грубими порушеннями чинного екологічного законодавства [12;

17]. Великого поширення на Дніпропетровщині набуло також вирубування лісосмуг, а інколи й байрачних та заплавлених лісів [7]. З початком повномасштабної російсько-української війни національна екологічна мережа України додатково постраждала на дуже значних обсягах простору, а особливо у прифронтових та на тимчасово окупованих територіях. Зазначена ситуація критичного стану екологічних мереж як Дніпропетровщини, так і України безумовно має багаточинникову складну детермінацію і у багатьох аспектах вже проаналізована у досить великому колі публікацій вітчизняних фахівців.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Найбільшою мірою наукові розвідки були присвячені цільовим моделям екологічного управління як з біологічної та екологічної точки зору [9; 10; 14; 15], так і розбудові організаційно-правового механізму формування екомережі [8; 26]. Значно менше публікацій торкаються еколого-економічної та екопсихологічної наукової рефлексії значущості екологічної мережі країни на європейському, національному, регіональному та місцевому рівнях. Такого роду дослідження важливі з огляду пошуку аргументації для екологічної просвіти населення, яка б спонукала громадян до добровільної, а не лише вимушеної активності в сфері збереження та розвитку екологічних мереж. Адже навіть без спеціальних наукових розвідок суспільної екологічної свідомості впадає в очі факт наявності в ментальності не лише більшості населення, але й еліти домінації погляду на неперетворені людиною сегменти довкілля як на прояви марнотратства, безгосподарності, а їх господарче освоєння вважається раціональною і благородною справою. Збереження ж природи розглядається як щось у кращому разі романтичне, але ні в якому разі прагматичне. Зокрема серед громадян нині майже повністю зникло уявлення про істотний продовольчий потенціал територій дикої та напівдикої природи.

Метою даної статі є аналіз нових можливостей публічного управління збереження та розширенням екомереж Дніпропетровщини через відродження та розвиток забутих серед населення традицій використання продовольчого потенціалу екологічних мереж.

Виклад основного матеріалу. До XVIII століття Дніпропетровщина з точки зору сучасної концепції екологічних мереж являла собою суцільну екологічну мережу. Вона була складовою територією, яка з XV з XVIII носила промовисту назву «Дике поле» [19]. Слово «дике» вказувало

на у просторовому вимірі, що цей хронотоп відрізнявся не тільки від київщини, віничинщини, житомирщини, галичини та інших антропогенно добре освоєних на той час територій України, але у часовому плані контрастував з попередніми століттями значно більш інтенсивного використання цих земель як пасовищ для кочового скотарства, яке є саме по собі було і є значно менш природопорушним ніж землеробство.

Але після трьох століть так би мовити «антропогенної відлиги» останні три століття відзначилися настільки безпрецедентним нарощуванням антропогенного тиску на територіях бувшого дикої поля, що нині Дніпропетровщина та суміжні з нею області степової та лісостепової України є найбільш аграрно та промислово освоєної частини української держави. Нині на бувших територіях дикої поля дикої природи лишилося багаторазово менше порівняно з теренами колись значно більш цивілізованої частини України.

Однак, ще упродовж XVIII та першої половини XIX століття площі екомереж на теренах Дніпропетровщини та суміжних з нею територій бувшого Дикої поля лишалася домінуючими порівняно з аграрно та промислово освоєними територіями. За таких умов класична староукраїнська кухня зародившись у XVII, увиразнившись у XVIII століття і сягнувши кульмінації свого розвитку у першій половині XIX [18; 22] зберігала широке використання у харчуванні дикорослих продовольчих ресурсів. Це було красномовно описано І.П. Котляревським у відомому творі «Енеїда». Він серед старожитних харчових традицій кухні українців він відзначає споживання рогіз, пасльону, кислиць, козельці, терн, глід та інших харчових дикорослих рослин як цілком рівноцінні культурним рослинам [11]. Ще більшою мірою було характерним вживання дикої флори та фауни порівняно з територією Гетьманщини для мешканців тогочасного Дикої поля, яке була аграрно майже не освоєним, а природні ресурси ще не порушеними. Багатство та різноманіття природних ресурсів Дикої поля, яке використовувалося ухідниками та козаками, неодноразово відмічалось в відомих працях Яворницького [30].

Однак вже у XVIII століття Дике поле внаслідок його стрімкої колонізації вже перестало називатися диким. Почалося активне спочатку аграрне, а починаючи з другої половини XIX століття і промислове освоєння краю. Дикі та напівдикі території стали швидко зменшуватися під тиском розширення агро- та техносфери, біологічне багатство та різноманіття стало швидко

зменшуватися. У ХХ столітті аграрний та промисловий розвиток степової Дніпропетровщини та Запоріжжя вже став перевершувати аналогічні показники на старих теренах лісостепової та лісової України, де територій дикої природи збереглося на даний значно більше.

Такі ландшафтні зрушення у свідомості населення постдикого поля. Зокрема радикально змінилося ставлення до дикої природи краю, яка стала розглядатися як простір для аграрної, промислової та поселенської експансії. Відповідно харчові стереотипи переформатовувалися у бік продукції сільгоспвиробництва та харчової промисловості. Натомість, харчова дикоростуча флора, а особливо ті рослини, які ідентифікувалися як бур'яни почали розглядатися як другорядні, менш цінні ресурси.

Однак, у часи війн та голодних років, які регулярно наступали упродовж розгортання процесів індустріалізації до використання продовольчих ресурсів диких та напівдиких територій ще зверталися в часи, коли була загроза голодної смерті. Така девальвація харчової цінності дикоростучих рослин йшла наростаючими темпами і в середині ХХ століття вона сягнуло її соціальної стигматизації як до їжі для тварин, худоби, а не людини. Все це було закріплено історично досить продовольчим благополуччям другої половини ХХ та початку ХХІ століття, коли загроза голоду зникла з суспільної свідомості, опустившись на рівень колективного несвідомого у вигляді погано відрефлексованих психотравм голоду [13; 16].

Ці трансгенераційні психотравми продовжують і донині деформувати харчові стереотипи українців. Зокрема споживання продовольчих ресурсів дикоростучої флори ще й наштовхуються на психологічні бар'єри населення через утворення вкрай хворобливої асоціації з часами голодоморів, які нинішніми поколіннями зазвичай не усвідомлюються. Вкрай корисні їстівні дикоросли стали свого роду невідрефлексованими символами біди, наповнившись досить гострою негативною конотацією, якої ще і близько не було в українській ментальності наших предків у часів Дикого поля і навіть ще півтора століття пізніше. Окрім того, традиції використання дикорослих харчових відбулися й під тиском маркетингових впливів індустріальної системи харчування з її потужною рекламою продукції харчової промисловості та мерчандайзингових стратегій продовольчого ритейлу.

У контексті такої інверсії ціннісних орієнтирів аксіологічний диспаритет ділянок агросфери,

техносфери та інших антропогенних ландшафтів порівняно з територіями дикої та напівдикой природи з набуває виразної асиметрії на користь перших. Відтак, обмеження щодо захисту екомережі напрацьовані в теорії вітчизняного екологічного права на практиці дуже легко порушуються різноманітними економічними суб'єктами та пересічними громадянами. У країнах ЄС така домінація ціннісних орієнтацій індустріальної епохи цивілізаційного розвитку останніми десятиліттями почала змінюватися у бік екологічних імперативів, що у практичному плані втілюється у створенні європейської екологічної мережі «НАТУРА-200», та підтримкою створення аналогічних мереж у суміжних з європейськими країнами державах (Смарагдова мережа) і, зокрема, в Україні.

У державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки констатовано, що значне техногенно-екологічне навантаження на навколишнє природне середовище у всіх регіонах України, через втрати природного різноманіття та скорочення загальної площі природних територій українські громадяни недоотримують значний обсяг екосистемних послуг (чисті вода, повітря, рекреація) та страждають все більше від стихійних лих, паводків, пожеж, нестачі води і забруднення ґрунтів, шкідників тощо [28; 29].

Відтак, стратегічним напрямом сучасної екологічної політики України, слідуючи прикладу країн ЄС, задекларовано розвиток обсягів надання екосистемних послуг населенню країни, пов'язаний із розвитком національної екомережі, вдосконаленням природно-заповідної справи тощо. При цьому науковцями ведуться розрахунки економічні переваги від покращення екосистемних послуг як результат відформування екомережі, що повинно стати основним аргументом на користь розширення та поліпшення стану екомережі.

Формування екомережі потребує нових постмодерних мотиваційно-ціннісних орієнтирів як її збереження та використання під час війни, так і відбудови та розширення її у повоєнні часи. Вони обов'язково повинні прийти на зміну модерним аксіологічним імперативам підкорення та антропогенного перетворення природи глибоко вкоріненим у свідомість громадян за часів індустріалізації, які є соціально-психологічними бар'єрами в екологічній свідомості населення та публічної влади щодо розширення площ екомереж та зменшення антропогенного тиску на них. При цьому екомережу доцільно розглядати як єдиний міжгалузевий та інтегрований об'єкт правового регулювання, економічного використання

та соціально-психологічного супроводу з боку публічної влади та громадянського суспільства на національному, регіональному та місцевому рівнях.

В сучасних умовах розвиток екомережі тісно пов'язаний зі стратегічним баченням розвитку регіону. Дніпропетровщина органами публічної влади розглядається як смарт-регіон який є водночас і інвестиційно-привабливий та високотехнологічним, і екологічно безпечний, де усім мешканцям будуть забезпечені комфортні умови життя, самореалізації та розвитку особистості. Зазначені імперативи важко сумісні і значною мірою контрверсійні, оскільки технологічний та соціальний розвиток регіону створює навантаження на екосферу та погіршує довкілля [4].

Відтак поміщення у фокус Стратегії мети щодо створення на рівні передових європейських стандартів у межах смарт-спеціалізації та стратегічного бачення (до кінця 2027 року) умов, базових об'єктів й елементів інфраструктури задля забезпечення інвестиційно-привабливого та екологічно-коректного іміджу території потребує запровадження екологічно дружньої до довкілля кластерної моделі розвитку та ефективного використання інноваційного потенціалу області зі значно більш високим ніж нині рівнем розвитку екологічної свідомості громадян [3].

У політичній стратегії Дніпропетровщини нині чітко передбачено розвиток екомережі та рекреаційних зон, бо на сьогодні однією з найбільш гострих проблем для мешканців промислових міст області є відсутність екологічно чистих та безпечних місць відпочинку, що опосередковано проявляється у збільшенні захворюваності, психічних розладів та інших негараздах. У регіоні лишилося небагато відносно екологічно чистих районів як то Магдалинівський та Царичанський. Інші сільські райони настільки відчувають значний техногенний та антропогенний вплив, що містяни фактично позбавлені можливостей відпочинку «на природі» в екологічно достатньо чистих місцях, зеленого туризму вихідного дня.

Тому серед пріоритетів влади є створення місць відпочинку для мешканців міст області через поліпшення екологічної безпеки у сільських районах області та розвиток зеленого туризму тощо. На наш погляд перспективним напрямком зеленого туризму є збиральництво і не тільки традиційне «тихе полювання» на гриби та ягоди, але й на харчові дикоростучі трави. Більше того, заготівля дикоростучих їстівних трав варто зробити важливим сектором економіки області. Нині ж

переважно зерновий сектор області є монопольною стратегічною галуззю регіональної економіки, який визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства для населення області і заради якого в жертву приносять багато потенційних територій екомереж. Тому вкрай важливо розкрити для суспільної свідомості поки що недооцінений продовольчий потенціал екомереж (за виключенням природно-заповідного фонду).

На сьогодні стратегії розвитку практично всіх регіонів України, що розбудовуються на основі смарт-спеціалізації часто містять не тільки орієнтації на високі технології, але й традиційні сектори [5; 6; 23; 25; 27]. Зазвичай це сільське господарство, лісове господарство, туризм тощо, які розвиваються за рахунок додаткових інновацій, що нерідко поєднують старі традиції з новими технологіями та створюють абсолютно нові ринки та галузі. Відтак смарт-спеціалізація (розумна чи інтелектуальна спеціалізація), як інноваційний інструмент Європейського Союзу, що імплементується на терени України для розбудови конкурентоспроможності регіонів, заснованій на усебічному урахуванню місцевих умов та можливостей повинен включати відродження збиральництва й перетворення його у новий кластер економіки [20].

Як інноваційний підхід, смарт-спеціалізація, дозволяючи кожному регіону визначати та розвивати власні конкурентні переваги, рухаючись «знизу вгору», об'єднуючи місцеві органи влади, науковців, підприємців та громадянське суспільство. При цьому політика розумної спеціалізації виходить за рамки інноваційної політики обмеженої стереотипами диспаритету щодо підтримки високо- низькотехнологічної зайнятості місцевого населення. Отже, підтримка діяльності населення спрямованої на розвиток та розумне використання територій регіональних та місцевих екомереж, особливо для екорационального збиральництва їстівних та лікарських рослин повинно стати важливою складовою смарт-спеціалізації Дніпропетровщини. Адже Дніпропетровщина є край з особливо багатими та історично, мовити «свіжими» традиціями збиральництва, які ще зберігаються в архетипах нащадків Дикого поля і яким треба допомогти розкритися у тому числі через зняття трансгенераційних травматизацій, спричинених голодоморами часів панування російської імперії.

Розвиваючи ідеї розширення та розвитку екологічної мережі України, хотілося також запропонувати доповнити поняття національної, регіональної та місцевої екомережі концептом

екологічних мікромереж, як системи невеликих ділянок дикого та напівдикого природного ландшафту, які органічно вписуються в екодизайн садиб та інших приватних ділянок громадян. Це логічно продовжує та розширює ієрархічно-рівневе розуміння феномену екологічної мережі [21], інтегруючи її на всіх рівнях та у всіх формах землекористування.

Такий розширений рух на розбудову екологічних мікромереж не лише може істотно сприяти посиленню екологізаційного ефекту національної екомережі, але й сприяти трансформації ціннісно-мотиваційних орієнтирів екологічної свідомості населення суголосних новим стандартам розширення та розвитку національної екомережі України та її інтеграції у паневропейську екологічну мережу. Адаже ідеї смарт-спеціалізації розглядають її не лише регіонально та місцевому рівнях, але й на рівні домогосподарств [5].

Висновки і пропозиції. Сучасний розвиток Дніпропетровщини відбувається у контексті з, одного боку, викликів та можливостей глобалізації та інтеграції у світову економіку, а іншого – пошуків регіональної смарт-спеціалізації, яка забезпечувала його сталий розвиток, конкурентоспроможність, економічно та екологічно належні умови

життя громадян. Безперечно, смарт-спеціалізація Дніпропетровщини має зберігати традиційну ставку на високотехнологічні кластери та агро-сектор, опираючись на непересічні досягнення у цій сфері, отримані в індустріальну епоху, які, на жаль, побічним своїм наслідком мали дуже дорогу екологічну ціну у вигляді втрати винятково багаті екофери історично недавнього Дикого поля. Нині обрана владою стратегія смарт-спеціалізації регіону важливою складовою визначила відновлення та розширення екомереж Дніпропетровщини, поліпшення екологічних умов проживання та формування екологічно-коректного іміджу області. Таке розширення та розвиток екомереж важливою передумовою має переформатування суспільної свідомості регіону у бік усвідомлення високої цінності їх екосистемних послуг і в тому числі високого та недооціненого продовольчого потенціалу дикоростучої флори, який потенційно дає можливість створення поряд з агросектором збиральницького кластеру економіки. Досвід відродження збиральництва, накопичений на сьогоднішній день у європейських країнах та у вітчизняних пілотних проектах, показує перспективність розвитку продовольчого вектору розумної спеціалізації екомереж Дніпропетровщини.

Список літератури:

1. Закон України «Про екологічну мережу України» <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1864-15#Text>
2. Закон України «Про загальнодержавну програму формування і розвитку національної екологічної мережі України на період 2000–2015 років».
3. Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021-2027 роки: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/695-2020-%D0%BF#Text> (дата звернення: 20.05.2022).
4. Про Стратегію регіонального розвитку Дніпропетровської області на період до 2027 року // https://adm.dp.gov.ua/storage/app/media/uploaded-files/Vsi_rishennja.pdf
5. Березіна О.Ю. Смарт-спеціалізація для покращення умов життя домогосподарств: європейський досвід. *Економіка і організація управління*. 2018. Вип. 4. С. 35–46.
6. Брич В.Я. Смарт-спеціалізація в системі інноваційного розвитку територій / В.Я. Брич, П.Р. Пуцентейло, О.О. Гуменюк, С.І. Гунько. *Інноваційна економіка*. 2021. № 7-8. С. 56–63.
7. Годованюк А.Й. Полезахисні лісосмуги вже більш як двадцять років самі потребують захисту. Правові аспекти проблеми. *Актуальні проблеми політики*. 2013. Вип. 49. С. 228–237.
8. Гольонко, Руслан Анатолійович. «Правове регулювання формування національної екологічної мережі України як складової загальноєвропейської екомережі.» *Problems of Legality* 135 (2016): 113–123.
9. Клід В.В., Заморока А.М. Екологічна мережа України: сучасний стан та перспективи проектування. *Achievements of Ukraine and the EU in ecology, biology, chemistry, geography and agricultural sciences: Collective monograph*. Riga, Latvia: «Baltija Publishing». 2021. С. 37–52.
10. Ковальчук І., Царик Л., Царик П. Засади, проблеми і перспективи реалізації екомережевого підходу до оптимізації природокористування й охорони природи Подільського регіону України. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. Володимира Гнатюка. Сер. Географія*. Тернопіль : Тайп, 2022. Вип. 1. (52). С. 196–209.
11. Котляревський Іван Петрович. Енеїда [Текст] : поема, п'єси / І. П. Котляревський. Х. : Фоліо, 2006. 350 с.
12. Лімонт А.С. Статистичне оцінювання розораності сільськогосподарських угідь та урожайність льону-довгунцю. *Вісник Дніпропетровського державного аграрно-економічного університету*. 2017. № 2. С. 87–92.

13. Маркова С.В. Вігальна травма жертв Голодомору-геноциду: історико-психологічний аспект «нетрадиційного» харчування українців / С.В. Маркова, Л.О. Шеремета. *Український селянин*. 2020. Вип. 24. С. 24–28.
14. Мерилова І.О. Передумови та результати формування екологічної мережі України. *Містобудування та територіальне планування*. 2021. Вип. 78. С. 356–364.
15. Мицик, Л.П., В.М. Яковенко, and О. І. Лісовець. «Історичний аспект природоохоронного мислення та степового лісознавства». *Питання степового лісознавства та лісової рекультивуації земель*. 48 (2019): 3–13.
16. Огієнко В.І. Історична травма Голодомору: проблема, гіпотеза та методологія дослідження. *Національна та історична пам'ять*. 2013. Вип. 6. С. 145–156.
17. Остапчук С. М. Картографічне моделювання розораності земель України / С.М. Остапчук, І. А. Мосійчук. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Технічні науки*. 2014. Вип. 2. С. 209–216.
18. Плюта О. П. Українська кухня: передумови виникнення і трансформації. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Культурологія*. 2017. Вип. 25. С. 195–200.
19. Проскурова С. Українознавчий аспект соціокультурного освоєння українцями «Дикого поля» в XIV – XVIII ст. *Наукові записки [Кіровоградського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Історичні науки*. 2014. Вип. 20. С. 154–162.
20. Рева М., Рева Н. Дикі їстівні рослини України. Київ. Наукова думка, 1976. 166 с.
21. Скрипник О.О. Ієрархічна система екокоридорів як функціональна основа регіональної екомережі Дніпропетровської області / О.О. Скрипник, С.М. Сметана. *Екологія і природокористування*. 2011. Вип. 14. С. 86–101.
22. Сокирко О. Кулінарна мандрівка в Гетьманщину: Секрети й таємниці староукраїнської кухні середини XVII – XVIII ст. Київ: Темпора, 2021. 272 с.
23. Сорока М.А. Смарт-спеціалізація у стратегічному плануванні на регіональному та місцевому рівнях: витоки підходу та перспективи для України. *Аспекти публічного управління*. 2019. Т. 7, № 8. С. 20–29.
24. Статівка О.О. «Про Загальнодержавну програму формування національної екологічної мережі України на 2000–2015 роки»: досягнення та недоліки. *Від правової охорони природи Української РСР до екологічного права України* : збірник тез Всеукраїнської наук. практ. конференції (Київ, 26 трав. 2017 р.). Київський національний університет імені Тараса Шевченка. Чернівці, 2017. С. 339–343.
25. Федяєва М.С. «Розумна» спеціалізація як інструмент трансформації національної економіки (теоретичний аспект). *Причорноморські економічні студії*. 2018. Вип. 26-1. С. 87–92.
26. Фесюк В.О., Мороз І. А., Карпюк З. К., Чижевська Л. Т. Методика проектування екологічної мережі в контексті управління та раціонального використання земельних ресурсів в територіальних громадах. *Управління та раціональне використання земельних ресурсів в територіальних громадах: проблеми та шляхи їх вирішення* : матер. VI Всеукр. наук.-практ. конф. (03–04 березня 2022 р., м. Херсон). Херсон : ХДАЕУ, 2022. С. 29–34.
27. Хорольський В.П. Інформаційна система керування виробництвом харчових смарт-продуктів із використанням заморожування / В.П. Хорольський, Ю.М. Коренець, О.К. Копайгора, Д.П. Заїкіна, А.О. Кузьменко, В.І. Невідін. *Обладнання та технології харчових виробництв*. 2020. № 2. С. 79–88.
28. Челепіс Т.О., Соловій І.П. Бізнес-моделі ведення лісового господарства на основі надання послуг екосистем: аналіз інноваційних підходів. *Науковий вісник НЛТУ України*. 2022. № 32(3). С. 43–48. <https://doi.org/10.36930/40320307>
29. Штик Ю. Формування та розвиток ринку екосистемних послуг в Україні. *Економічний простір*. 2022. № 180. С. 159–162. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/180-26>
30. Яворницький, Дмитро Іванович. Вольності запорозьких козаків : історико-топографічний нарис; пер. Т.С. Завгородня. Д. : Січ, 2002. 359 с.

Chumak I.V. PUBLIC MANAGEMENT OF FOOD DEVELOPMENT WAREHOUSE SMART SPECIALIZATION ECONETS OF THE DNIPROPETROVSK REGION

The food potential of the modern eco-network of Dnipropetrovsk Region is analyzed taking into account the historical ethnobotanical experience of Ukrainians during the Wild Field and the latest achievements of European science and practice regarding the reconstruction of ecological networks radically reduced and impoverished during the industrialization of Europe. It is argued that despite the small area of modern ecological networks of Dnipropetrovsk Region, its recreational and food use is greatly underestimated by both the authorities and the population. The psychohistorical reasons for the deformation of food stereotypes of the Ukrainian population during the last two centuries are highlighted, which are mental barriers on the way to

the ecorational use of the food potential of ecological networks. A system of new worldview guidelines for the reconstruction and expansion of Ukraine's ecological network is proposed, which should replace the industrial value imperatives of agrarian transformation and man-made displacement of nature. Worldview factors of the trend towards the narrowing of the area of the national eco-network of Ukraine in general and Dnipropetrovsk Region in particular, its irrational and exhausting use are revealed. The eco-network of Dnipropetrovsk Region was analyzed as a specific biosphere formation and an integrated object of legal regulation and economic use, which requires socio-psychological support for the process of eco-oriented reformatting of public consciousness and the development of partnership on the part of public authorities, business and civil society in the context of smart specialization of the region. It is proposed to supplement the conceptualization of the concept of national, regional and local eco-network with a new concept of ecological micro-networks in the format of small areas of wild and semi-wild natural landscape in the structure of households and other private areas of citizens. It is substantiated that the movement to use the food potential of ecological networks and micro-networks will not only contribute to the settlement of the eco-stabilization effect of the national eco-network, but will also strengthen the level of food security of the population.

Key words: national ecological network, global orientations, sustainable development, ecological micro-networks, food security, smart specialization of the region.